

**YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA REGENERATIV (QAYTA
TIKLANADIGAN) TURIZMNING MOHIYATI VA AMALGA
TADBIQ ETISH YO'LLARI**

Najmiddinov Sulton Nurali o'g'li

Xalqaro turizm fakulteti 2-kurs magistratura talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada regenerativ turizmni ahamiyati va Yangi O'zbekiston sharoitida strukturaviy yo'l modeli qo'llash imkoniyatlari haqida fikr yuritilgan.

"Barqaror" so'zi "narsalar mavjud bo'lganda davom etishiga imkon berish" degan ma'noni anglatadi. Buzilmagan va jamiyatlar gullab-yashnagan muhitda turizmning yangi rivojlanishi ushbu status-kvoni saqlab qolishga qaratilgan bo'lishi kerak. Qashshoqlik avj olgan, biologik xilma-xillik kamayib borayotgan, resurslar kamayib borayotgan va adolatsiz avj olib borayotgan mamlakatda vaziyatni saqlab qolish emas, balki uni yaxshilash afzalroqdir. Biz shunday dunyoda yashayapmizki, ko'pchilik turistik yo'nalishlar qandaydir ta'mirlash yoki qayta tiklashga muhtoj bo'ladi – ijtimoiy yoki tabiiy – va shuning uchun, ehtimol, barcha turizm barqarorlikdan tashqari, qayta tiklanish davriga o'tish vaqti keldi", deydi Portia Xart, Green Apple Foundation asoschisi.

Yuqorida ta'kidlab o'tilgan fikrdan ko'rinadiki, mamlakatning turizmini rivojlantirishda regenerativ turizm ahamiyati yuqori ekanligi va shu bilan birga ushbu turizm turini amalda tadbiq etish orqali nafaqat mavjud resursni saqlab qolish balki, xorijiy turistlar, mahalliy aholi va davlat uchun yuqori foyda manbai bo'lib hisoblanadi. "Regenerativ turizmning uchta asosiy komponenti mavjud - mahalliy iqtisodiy o'sish, ijtimoiy va madaniy rivojlanish va ekologik barqarorlik", deydi Etereo'dan Vinod Narayan[1].

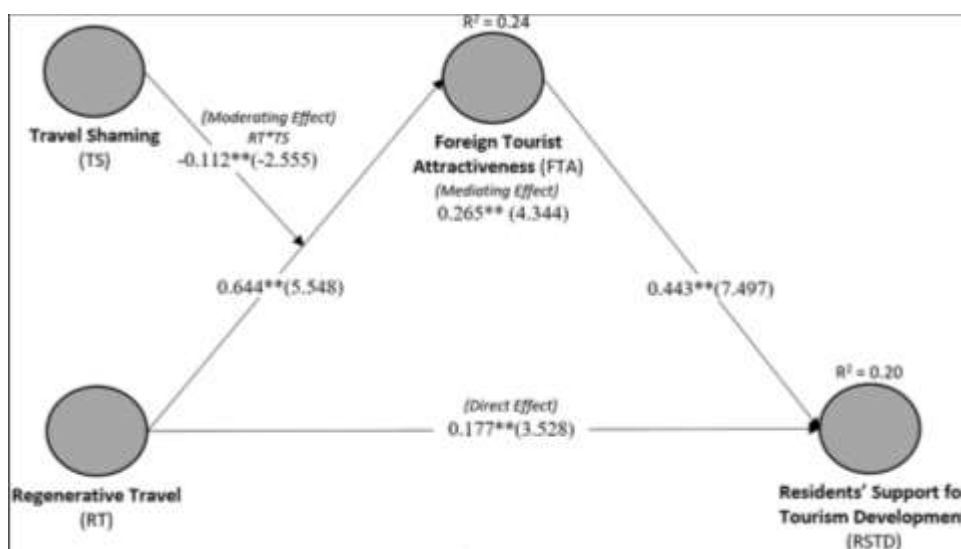
"Regenerativ sayohat" tushunchasi birinchi navbatda Arfvedson (1994) tomonidan muhokama qilingan bo'lib, u qo'riqlanadigan hududlar va meros ob'ektlaridan mahalliy iqtisodiyotlarga barqaror rivojlanish modellariga o'tishda yordam berish uchun foydalanish mumkinligini taklif qilgan. Ilmiy ta'rifda regenerativ turizm barqarorlik kontsepsiyasining o'ziga xos kamchiliklarini ko'rib chiqadi, chunki birinchisi turizm orqali madaniy va tabiiy muhitni jonlantirishni tezlashtirish uchun o'z-o'zini yangilaydigan tizimlarni taklif qiladi. Shu maqsadda regenerativ turizm an'anaviy barqaror turizm tushunchasidan ajralib chiqadi, chunki u salbiy ta'sirlarni minimallashtirish o'rniga turizmning ijobiy ta'sirini faol ravishda oshirishga qaratilgan[2].

Rezidentlar tomonidan turizmni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlashning turli xil omillari bo'yicha o'sib borayotgan adabiyotlarga qaramasdan, regenerativ sayohatlarning keng muhokama qilinayotgan atributlari bo'yicha, ayniqsa, paydo bo'layotgan turizm muammolari (ya'ni, sayohatni sharmanda qilish va xorijiy sayyohlik jozibadorligi) cheklovlari bo'yicha hali ham empirik dalillar yo'q[3].

Keltirib o'tilgan fikrlar shuni anglatadiki, regenerativ turizm rivojlantirish payti kelgani va uni aniq strukturaviy va strategik yo'nalishlar asosida optimal modellar ishlab chiqish, shu bilan birga ushbu turizmning 3 komponentiga munosib ravishda amalda tadbiriq etishni ko'rsatadi.

1-chizma.

Strukturaviy yo'l modeli

Manba: Zaman, U., Aktan, M., Agrusa, J., & Khwaja, M. G. (2023). Linking Regenerative Travel and Residents' Support for Tourism Development in Kaua'i Island (Hawaii): Moderating-Mediating Effects of Travel-Shaming and Foreign Tourist Attractiveness. *Journal of Travel Research*, 62(4), 782–801.

<https://doi.org/10.1177/00472875221098934>

Ushbu tadqiqot 1000 ta takroriy namunaviy iteratsiyalar bilan bootstrapping texnikasidan foydalangan holda yashirin konstruktsiyalar (masalan, RT, FTA, TS va RSTD) o'rtasidagi tizimli yo'l munosabatlarini o'rganib chiqdi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, TS salbiy ($b = -0,112$) va sezilarli darajada ($t = -2,555$; $p < .05$) RT va FTAni mo'tadil qiladi. Bu shuni anglatadiki, RTning FTAgaga ta'siri TS mavjud bo'lganda, ayniqsa chet ellik sayyohlar rezidentlar tomonidan TS hodisalariga ko'p duchor bo'lganda zaiflashishi mumkin. Yuqorida keltirib o'tilgan modelning asosiy metodikasi ushbu gipotezalar o'rtasida qanchalik bog'liqlik borligi va optimal yechim topishga yordam beradi.

Mamlakatimizning ob-havosi, tabiiy resurslar va yaratilayotgan sharoitlar bu o'z-o'zidan regenerativ turizmni rivojlantirish uchun juda muhim omillar hisoblanadi. Shuningdek, Yangi O'zbekiston sharoitida ushbu imkoniyatlardan foydanilgan holda quyidagilarga e'tibor berishimiz lozim. Jumladan;

- ✓ Har bir viloyatning turistik driver aniqlanib, ushbu yo'nalish bo'yicha aniq chora-tadbirlar ishlab chiqish;
- ✓ Zamonaviy metodlardan foydanilgan holda, aniqlangan driverlarni rivojlantirish (tabiiy saqlab qolinganda);
- ✓ Jamiyatning turistik madaniyatini oshirish bo'yicha mahalliy aholilar o'rtasida turli xil tadbirlar, shoular va ko'ngil-ochar o'yinlar tashkil etish;
- ✓ Regenerativ turizm rivojlantirishda strukturaviy yo'l modelida kelib chiqib, turistlarni jalb etish imkoniyatlarini yaratish;
- ✓ Regenerativ turizm rivojlantirishda doir start-up tanlovlarni tashkil etish.

Umuman olganda, "Bu evolyutsiya", deb tushuntiradi Frederik Degret. Yigirma yil oldin, ba'zi sayyohlik kompaniyalari uchun an'anaviy turizm asosan iste'molchi ekanligi ayon bo'ldi. U dunyoning eng go'zal joylarini faqat foyda olish uchun ko'rib chiqdi va mahalliy resurslarni jamoalar va atrof-muhitga ta'sirini hisobga olmadi. Barqarorlik global qurilish savdosidan ko'ra ko'proq - IG chiqindilarining taxminan sakkiz foizi uchun javobgar bo'lgan sanoatning salbiy ta'sirini to'xtatish vositasi sifatida qaraldi. Tarafdorlarning ta'kidlashicha, sayohat qilish usulini o'zgartirish orqali biz vaziyatning yomonlashishini to'xtata olamiz va bu yaxshi boshlanishdir. Ammo tez orada biz turizmning salbiy ta'sirini kamaytirishga harakat qilish o'rniga, biz tashrif buyurgan jamoalar va atrof-muhitni himoya qilish o'rniga, yaxshilashga intilish orqali foydani maksimal darajada oshirishga harakat qilishimiz kerakligini angladik”.

Xulosa qilib shuni aytish mumkin-ki, Yangi O'zbekistonda turizmni rivojlantirish ko'plab islohotlar amalga oshirilmoqda, shu bilan birga regenerativ turizm rivojlantirish orqali esa nafaqat davlat, turist va mahalliy fuqaro balki ekologiyani, turistik resurslarini tabiiy holatini yoqatmaslikda yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Elektron manba: <https://www.countryandtownhouse.com/travel/what-is-regenerative-tourism/>
2. Owen C. Regenerative tourism: a case study of the resort town Yulara //open house international. – 2007. – T. 32. – №. 4. – C. 42-53.
3. Zaman U., Aktan M. 2021. “Examining Residents’ Cultural Intelligence, Place Image and Foreign Tourist Attractiveness: A Mediated-Moderation Model of Support for Tourism Development in Cappadocia (Turkey).” *Journal of Hospitality and Tourism Management* 46:393–404.